

Tio minuter i ett, en torsdag i oktober

Berättelse

Det var en helt vanlig torsdag, den 6 oktober 2011, i en lägenhet på Södermalm i Stockholm. Där satt Tomas Tranströmer, 80 år gammal, tillsammans med sin fru Monica. På bordet hade lunchen just dukats av, och i rummet fanns musik. Musiken hade länge varit hans trogna sällskap, särskilt sedan en stroke 1990 hade gjort att han nästan inte kunde tala.

För omvärlden var Tranströmer ingen vanlig 80-åring. Han räknades som en av de största poeterna i sin samtid, och hans förtätade dikter var översatta till över sextio språk. Ändå levde han stilla och tillbakadraget. Att han nästan förlorat rösten hade inte tystat hans diktning, men det hade gjort honom till en man som hellre lyssnade än talade.

Varje höst riktas blickarna mot Svenska Akademien, som i oktober utser mottagaren av Nobelpriset i litteratur. Tranströmers namn hade nämnts i många år, gång på gång, utan att det blivit verklighet. Paret hade till slut lärt sig att inte hoppas för mycket. När klockan passerade tolv den här dagen och telefonen förblev tyst, drog de slutsatsen att det inte skulle bli något pris i år heller. Så hade det ju varit förut.

Men strax före klockan ett ringde det. I luren fanns Peter Englund, Svenska Akademiens ständige sekreterare. Han ringde ovanligt sent, bara omkring fyra minuter innan han skulle stiga fram och berätta nyheten för hela världen. Budskapet var enkelt och omvälvande: Nobelpriset i litteratur 2011 gick till Tomas Tranströmer. Englund berättade efteråt att han trodde att poeten blev både förvånad och överrumplad, eftersom Tranströmer nog hade utgått från att samtalet alltid kommer tidigare på dagen, "annars har tåget gått".

Kort därpå tillkännagavs nyheten officiellt. Motiveringen löd att Tranströmer "i förtätade, genomlysta bilder ger oss ny tillgång till det verkliga". Med andra ord: hans korta, slipade dikter öppnar våra ögon för verkligheten på ett nytt sätt. Det var ett pris för precis det språk som sjukdomen aldrig hade lyckats ta ifrån honom.

Utanför lägenheten samlades snart journalister och fotografer. Eftersom Tomas själv bara kunde tala mycket lite, var det Monica som mötte dem. Hon sammanfattade ögonblicket med några ord som många minns: "Han trodde inte att han skulle få uppleva det här." I de orden ryms både den långa väntan och en stillsam glädje. En man som nästan mist sin röst hade fått världens mest kända litteraturpris – för sina ord.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
dukats av	Tallrikarna hade dukats av efter middagen.
trogen	som alltid finns kvar vid ens sida

ORD	FÖRKLARING
en stroke	en allvarlig sjukdom i hjärnan
samtid	den tid man själv lever i
förtätad	sammanpressad, full av mening på liten plats
tillbakadragen	tyst och försiktig, syns inte mycket
utse	välja ut
ständig sekreterare	den ledande personen i Svenska Akademien
omvälvande	som förändrar allt, mycket stort
överrumplad	helt överraskad, oförberedd
en motivering	ett skäl, en förklaring till ett beslut
slipad	här: noga bearbetad och putsad
tillkännage	berätta något officiellt

Läsförståelsefrågor

1. Vad gjorde Tomas Tranströmer hemma den 6 oktober 2011?
 1. Han höll ett föredrag
 2. Han satt med sin fru och hade musik i rummet
 3. Han reste till Stockholm
2. Varför hade paret slutat hoppas på priset just denna dag?
 1. De ville inte ha priset
 2. Klockan hade passerat tolv utan att telefonen ringt
 3. De visste att någon annan skulle vinna
3. Vem ringde och berättade nyheten?
 1. Monica Tranströmer
 2. en journalist utanför huset
 3. Peter Englund, Svenska Akademiens ständige sekreterare
4. Vad menas med att priset var "ett pris för precis det språk som sjukdomen aldrig hade lyckats ta ifrån honom"?
 1. Att han fick pengar trots sin sjukdom
 2. Att han belönades för sina ord, som han behöll trots att han nästan inte kunde tala
 3. Att han lärde sig ett nytt språk efter stroke
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Tranströmers dikter var översatta till över sextio språk.
 2. Peter Englund ringde ovanligt sent, omkring fyra minuter före tillkännagivandet.
 3. Tomas höll själv en lång intervju med journalisterna utanför huset.
6. Varför var det Monica och inte Tomas som mötte journalisterna? (inferens)
7. Englund trodde att Tomas blev "förvånad och överrumplad". Varför just det, enligt texten? (öppen fråga)
8. Monica sa: "Han trodde inte att han skulle få uppleva det här." Vad tror du att hon menade? (inferens)

Facit

1. Han satt med sin fru och hade musik i rummet
1. Klockan hade passerat tolv utan att telefonen ringt
1. Peter Englund, Svenska Akademiens ständige sekreterare
1. Att han belönades för sina ord, som han behöll trots att han nästan inte kunde tala
1. ja b) ja c) nej (Tomas kunde bara tala mycket lite; det var Monica som mötte journalisterna)
- Exempel på svar: Tomas kunde bara tala mycket lite efter sin stroke, så det var lättare för Monica att svara på frågor åt honom.
- Exempel på svar: Han hade utgått från att samtalet alltid kommer tidigare på dagen, och när klockan blivit så mycket utan att någon ringt trodde han att chansen var borta.
- Exempel på svar: Att han var gammal och sjuk och hade väntat så länge att han inte längre vågade tro att priset någonsin skulle komma till honom.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är skriven i preteritum och fördjupar det biografiska porträttet genom att stanna i ett enda ögonblick. Tema: erkännande efter lång väntan, och språkets kraft trots sjukdom. Frågorna 6 och 8 tränar inferens på B1-nivå. Behandla sjukdomen med respekt och håll fokus på glädjen och poesin, inte på det medicinska.

Diskussionsfrågor

- Tranströmers namn nämndes i många år innan han fick priset. Hur påverkar det en människa att vänta länge på ett erkännande?
- Texten beskriver hur musiken var viktig när orden inte räckte. Vilka olika sätt har människor att uttrycka sig på, utöver tal?
- Ett enda telefonsamtal förändrade en hel dag. Har du varit med om ett samtal eller besked som förändrade något? Berätta.
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv ett ögonblick då du eller någon du känner fick ett efterlängtat besked. Var var ni, och hur kändes det?

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Tomas Tranströmer – https://sv.wikipedia.org/wiki/Tomas_Transtr%C3%B6mer
- NobelPrize.org: Tomas Tranströmer – Biografi (2011) – <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2011/transtromer/biographical/>
- Encyclopaedia Britannica: Tomas Tranströmer – <https://www.britannica.com/biography/Tomas-Transtromer>
- Poetry Foundation: Tomas Tranströmer – <https://www.poetryfoundation.org/poets/tomas-transtromer>

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Tomas Tranströmer föddes 15 april 1931 i Stockholm och dog 26 mars 2015 i Stockholm. Han utbildade sig till psykolog vid Stockholms högskola och arbetade bland annat på ungdomsvårdsskolan Røxtuna och från 1965 till 2000 vid Arbetsmarknadsinstitutet i Västerås. Debutdiktsamlingen "17 dikter" kom 1954. Han fick en stroke 1990 som gjorde honom delvis förlamad och nästan utan tal, men han fortsatte skriva och spela piano med vänster hand. Han fick Nobelpriset i litteratur 2011. Hans dikter är översatta till över 60 språk. Inga större osäkerheter i de centrala uppgifterna; antalet språk anges något olika i olika källor (oftast "över 60").

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.